

1.3.2017/GS

Redogörelse för kommuninvånarnas möjligheter att delta och påverka samt de kommunala påverkningensorganens ställning

Bestämmelser om kommuninvånarnas möjligheter att delta och påverka ingår i 5 kapitel i kommunallagen (410/2015), och beredningen har utgått från invånarnas rättigheter och en strävan att förbättra kommuninvånarnas lika möjligheter till deltagande. Fullmäktige ska sörja för mångsidiga och effektiva möjligheter för kommuninvånare och servicetagare att delta.

Om kommunala påverkningensorgan finns bestämmelser i 26–28 § i kommunallagen. I motiveringarna till Kommunförbundets mall för förvaltningsstadga sägs det att de är organ genom vilka de företrädda befolkningsgrupperna kan påverka och få sin röst hörd. De är inte sådana organ som avses i 30 § i kommunallagen och därmed alltså inte kommunala myndigheter. Påverkningensorgan kan inte genom förvaltningsstadgan ges befogenheter att fatta förvaltningsbeslut. De deltar i beslutsfattandet genom initiativ och utlåtanden, och deras företrädare *kan med stöd av en bestämmelse i förvaltningsstadgan* ges rätt att närvara och yttra sig vid de egentliga organens sammanträden. Två eller flera kommuner kan också inrätta t.ex. ett gemensamt handikappråd. Lagen hindrar inte heller att det inrättas ett gemensamt äldre- och handikappråd.

Utöver rösträtten vid val och folkomröstningar, kommuninvånarnas initiativrätt och tillsättandet av ovannämnda påverkningensorgan tar kommunallagen upp flera andra sätt hur deltagande och påverkan kan främjas i kommunen. Med mångsidiga möjligheter att delta vill man främja olika invånargrupper och servicetagares deltagande på ett sätt som passar för dem själva samt erbjuda flexibla och effektiva former av delaktighet för olika frågekomplex och situationer.

De kommunala organen kan för stadens olika intressegrupper ordna diskussions- och hörandemöten eller invånarträffar, där deltagarna ges möjlighet att påverka verksamhetsplaneringen i kommunens olika sektorer samt beredningen och uppföljningen i ärenden som har betydelse för just den aktuella gruppens välbefinnande, delaktighet, livsmiljö, boende, möjligheter att röra sig eller klara av vardagssysslor, eller är relevanta med tanke på den service de behöver. Vid ovannämnda möten eller träffar kan man under fria former få reda på kommuninvånarnas åsikter kring ett visst tema vid ett visst ögonblick eller under en längre tidsperiod. För hörande och diskussioner kan man också utnyttja digitala kanaler, t.ex. internet och olika sociala medier.

De påverkningensorgan som stadsstyrelsen tillsätter har, om de så önskar, möjlighet att lägga fram förslag, initiativ och ställningstaganden för de kommunala organen, och dessa har å sin sida lagstadgad skyldighet att begära utlåtanden i ärenden som gäller ovannämnda befolkningsgrupper.

Därutöver är fullmäktigesammanträdena offentliga, och alla kommuninvånare har närvarorätt.

Om dessa talrika möjligheter till påverkan och deltagande förverkligas korrekt och sakligt, garanterar de att olika intressegruppers åsikter, rätt att bli hörda och delaktighet i övrigt beaktas i stadens beslutsfattande.

Utkastet till förvaltningsstadga

I § 11 i det förslag till förvaltningsstadga som nu behandlas sägs följande: "Staden har ett ungdomsfullmäktige, ett äldreåd och ett handikappråd. Stadsstyrelsen fattar beslut om sammansättningen och tillsättandet av dessa organ samt deras verksamhetsförutsättningar." Vidare sägs det att ungdomsfullmäktige kan utse företrädare till de s.k. operativa utskotten (6 st.). De valda företrädarna har närvaro- och yttranderätt vid dessa organs sammanträden, förutom när de dokument som behandlas innehåller sekretessbelagda uppgifter.

Från början av den pågående fullmäktigeperioden, dvs. fr.o.m. 2013 har ungdomsfullmäktige haft en företrädare i stadens centrala nämnder, och i vissa nämnder redan under slutet av föregående mandatperiod.

Utöver detta kan ett organ enligt § 112 i förslaget till förvaltningsstadga ge företrädare för påverkningorganen rätt att närvara och yttra sig vid organets sammanträden, förutom när de handlingar som behandlas innehåller sekretessbelagda uppgifter, på samma sätt som organen beslutar om rätten för andra personer än de som nämns i 1 momentet i samma paragraf att närvara och yttra sig vid sammanträden. Förutom att t.ex. be ett påverkningorgan om utlåtande i ett ärende som berör befolkningsgruppen i fråga kan ett organ kalla in och höra en företrädare för gruppen vid sitt sammanträde.

Bestämmelserna om fullmäktige har kompletterats med en skrivning i § 79 om möjlighet för ungdomsfullmäktige att för fullmäktigesammanträden utse en företrädare, som har rätt att närvara och yttra sig.

Rätten för ungdomsfullmäktiges företrädare att närvara och yttra sig i fullmäktige motiveras i Kommunförbundets stadgemall med att personer under 18 år varken har rösträtt eller är valbara i kommunalval och att de därför inte kan välja in en representant för sin åldersgrupp i fullmäktige.

Då man dryftar frågan om närvaro- och yttranderätt för de ungas företrädare i utskott och fullmäktige bör man också beakta den möjlighet som ungdomarna här erbjuds att fatta intresse för samhällliga frågor samt lära sig att tillsammans sköta dessa ärenden och få förbereda sig på att axla ansvaret som framtida beslutsfattare.

Däremot kan det med tanke på representativ demokrati och beslutsfattande vara till och med problematiskt att i beslutsorgan som valts genom val ha permanenta företrädare för olika intressegrupper som saknar mandat som förvärvats genom val.